

ה. לא נתבאר אם קבלת כל דם הצפור מעכב או רק לכתחילה. גם לא נתבאר אם לאחר שנתקבל הדם במים נשפך מהתערובת כולה, האם צריך שתהא רביעית קיימת בשעת טבילה לעכב. (חדושים ובאורים. וע"ע חזו"א קמו).

ג. לדברי חכמים יש ליתן המים תחילה ואם נתן האפר תחילה — פסול (מים חיים אל כלי). ורבי שמעון מכשיר (ונתן עליו מים משמע שהאפר קודם; מים חיים אל כלי משמע שהמים קודמים, הלכך רצה זה נותן רצה זה נותן. ולדברי חכמים, זה שנאמר ונתן עליו מים — ללמד שאחר נתינת העפר צריך להפך המים עליו ולערבם עמו).

א. הרמב"ם פסק כחכמים. (וכן הוא בשו"ת רשב"ש תעד). וכן נקטו התוס' (ביומא מג.), והקשו על רש"י שכתב שהיו נותנים האפר על המים (וע' אור הישר).

ב. נתן תחילה את האפר, צדד השפת-אמת (בתמורה יב): שחזור ונותן אפר על המים וכשר.

דף יז

כב. א. מגילת סוטה — מה היה כתוב בה?

ב. במה כותבים מגילת סוטה? על מה כשר לכתבה?

א. מגילת סוטה כתובות בה האלות האמורות בפרשת הסוטה, ונחלקו תנאים בדבר; — רבי יהודה ממעט בכתב — אינו כותב אלא יתן ה' אותך לאלה ולשבעה בתוך עמך בתת ה' את ירכך נפלת ואת בטנג צבה. ובאו המים המאירים האלה במעיך לצבות בטן ולנפל ירך.

רבי מאיר אומר: אם לא שכב איש אתך ואם לא שטית טמאה תחת אישך — הנקי ממי המרים המאירים האלה. ואת כי שטית תחת אישך וכי נטמאת ויתן איש בך את שכבתו מבלעדי אישך. יתן ה' אותך לאלה ולשבעה... ולנפל ירך.

רבי יוסי אומר: לא היה מפסיק אלא כותב הכל. אם לא שכב איש... מבלעדי אישך. והשביע הכהן את האשה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה יתן ה' אותך לאלה ולשבעה... ולנפל ירך. ואמרה האשה אמן אמן.

רבי יהודה דורש למעט; אלות — אלות ממש. האלות — למעט קללות הבאות מחמת ברכות — ('אם לא שכב...'). אלה — למעט האלות שבמשנה תורה. האלה — למעט צוואות — ('והשביע הכהן...') וקבלות אמן — ('ואמרה האשה...').

רבי מאיר דרש מהאלות — לרבות קללות הבאות מחמת ברכות.

רבי יוסי הוסיף ודרש מאת — לרבות צוואות וקבלות.

הלכה כרבי מאיר, שכך סתם תנא דמתניתין.

ב. אין כשר לכתוב את המגילה אלא בדיו (ומחה — כתב שיכול להימחות, להוציא קומוס (= שרף האילן) וקנקנתום וכל דבר שמשאיר רושם) ועל הקלף (בספר — להוציא לוח, נייר ודיפתרא (=עור שאינו מעובד כל צרכו, שלא עופץ)).

א. צריך עיון אם דיו דוקא או כל כתב שנמחה. (שפת אמת). ובחדושים ובאורים כתב שאין

כשר אלא בדיו דהיינו שחור, ולא בשאר צבעים. וכן הביא משיירי קרבן על הירושלמי.

ב. מדברי התוס' בשבת (עט:) מבואר שנייר שאינו מחוק כשר למגילת סוטה. ובמקום אחר כתבו שגם נייר שאינו מחוק פסול (מנחות לא:). וע' בחדושי הנצי"ב.
ג. נחלקו תנאים בירושלמי, האם כותבים מגילת סוטה על עור בהמה טמאה, משום שניתנה למחיקה (רבי שמעון), אם לאו (רבי אליעזר בן שמוע ור"א ברבי שמעון). ופסק הרמב"ם (ח,ג), שאין כותבים.
וכתב המנחת-חינוך (שסה,לה) שבדיעבד כשר לכולי עלמא. ועוד נראה, אם כבר כתב על הטמאה, עדיף להשתמש בה ולמחקה במים ולא יכתוב אחרת ויגנוז את זו. ובספר חדושים ובאורים צדד לפסול בדיעבד.

כג. א. ה"א הידיעה — באה לרבות או למעט?

ב. האם דורשים 'את'?

א. מבואר בסוגיתנו שרבי יהודה דרש ההה"ן שבפרשת סוטה למעט. ורבי מאיר דרש ה"א הכתובה אצל ריבוי — לרבות, וה"א שאצל מיעוט — למעט. (ורבי יוסי דרש ה"א לרבות. וה"א שנאמרה לגבי מיעוט לא דרש בה כלום, שדרך הכתוב כן. עפ"י רש"י).
א. התוס' העירו מסוגית הוריות שרבי מאיר לא דרש ה"א לרבות ורבי יהודה דרש. יש אומרים שאין כלל אחיד בדבר אלא הכל לפי פשטות הדרש ומשמעות הכתוב. (ע' תוס' שאג"ן. וכ"כ הטורי-אבן מגילה יז לישב כמה קושיות).
ויש מי שכתב שרבי יהודה בכל מקום דרש ה"א לרבות, ורק כאן דרש למעט מפני שהיא סמוכה ל'את' והרי זה ריבוי אחר ריבוי שאינו בא אלא למעט. (עפ"י חדושי הגר"ר ח"ב נ. וע"ע בישוב קושית התוס' בקרן אורה).
ב. מצינו שנחלקו רבי וחכמים (להלן לב: ובעוד מקומות), האם לדרוש ה"א דהדברים למעט.

ב. לדברי רבי יוסי דורשים את לרבות [וכשיטת רבי עקיבא, עפ"י נחמיה / שמעון העמסוני]. ורבי מאיר אינו דרש.

משמע בסוגיתנו שרבי יהודה אינו דרש את לרבות. והתוס' העירו מהסוגיא במנחות שדרש 'את' לרבות. ויתכן לחלק בין 'את' ל'ואת'. ועוד יתכן שאין בדבר כלל אחיד בכל המקומות, לפעמים דורשים 'את' ולפעמים אין דורשים. וכן נראה להוכיח בשיטת רבי שמעון. (עפ"י תוס' מנחות יא: ד"ה ורבי שמעון. ועתוס' בכורות ו שצדדו להלכה שאין דורשים 'את').
ויש מי שכתב שלעולם לרבי יהודה 'את' בא לרבות, ודוקא כאן אינו מרבה משום ריבוי אחר ריבוי, כאמור לעיל. ורבי מאיר סובר ש'את' בלבד אינה לרבות, אבל 'את ה...'
דורשים לרבות. (עפ"י חדושי הגר"ר בנגיס ח"ב ג).
בדרך אחרת: לרבי יהודה 'את' לא באה לרבות אבל 'את כל' — לרבות. [ורבי שמעון דרש 'את' לרבות, וכן 'כל' לרבות, ולשיטתו 'את כל' הוי ריבוי אחר ריבוי ובא למעט].
(הגר"ר בנגיס — ח"א יח).

דפים יז — יח

כד. אלו דברים פוסלים את המגילה?